

УДК: 616.516.5+576.8.077.3+616-071

Вадим Вікторович Шухтін,
доктор медичних наук, професор кафедри дерматології та венерології,
Вікторія Іванівна Хрущ,
кандидат медичних наук, доцент кафедри дерматології та венерології,
Одеський національний медичний університет,
пров. Валіховський, 2, м. Одеса, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ НА БАЗІ КАФЕДРИ ШКІРНО-ВЕНЕРОЛОГІЧНИХ ХВОРОБ

У статті наведені методики навчання студентів старших курсів медичних університетів на базі кафедри шкірно-венерологічних хвороб. Використання в процесі навчання рольової гри, занять-конференцій, використання історій хвороби та курації хворих на кожному занятті підвищують рівень отриманих навичок та знань в процесі навчання на 36%.

Ключові слова: методики навчання, рольова гра, кафедра шкірно-венерологічних хвороб, уміння та навички, студенти медичних ВНЗ.

Постановка проблеми. Основою професійної підготовки будь-якого фахівця є формування певної системи професійних умінь [3]. Процес формування цих умінь включає в себе як оволодіння базою систематизованих знань, так і вільне володіння і оперування отриманими знаннями і застосування їх у вирішенні професійних завдань [1]. Аналіз особливостей професійної діяльності сучасного лікаря, з одного боку, показує, що її ефективність забезпечується гнучким клінічним мисленням, що передбачає багатосторонній аналіз, тонке розмежування знань, оперативність і мобільність, а з іншого боку, практичні знання та уміння повинні відрізнятися узагальненістю, стійкістю і легким застосуванням в будь-яких ситуаціях [4]. Професійні вміння також залежать від здатності лікарями освоїти методи і методики, що застосовуються в дерматовенерології, оскільки постановка правильного діагнозу, в більшості випадків, є основою успішного лікування хворого.

У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблема підвищення ефективності навчання студентів медичних ВНЗ. Сьогодні в процесі навчання запропоновано безліч засобів і методів, що дозволяють поліпшити процес отримання нових знань і умінь, зробити навчальний процес більш інтенсивним і ефективним. При вивченні дисципліни проводиться пошук нових методів і форм викладання матеріалу, контролю отриманих знань і навичок, вдосконалення проблеми взаємозв'язку лекції та практичних занять [2].

Аналіз останніх джерел та публікацій. У психолого-педагогічних дослідженнях приділяється належна увага проблемі компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутнього фахівця, а також оволодінню основами педагогічної майстерності та творчості, розвитку педагогічної компетентності викладачів вищої школи. Так, І. А. Зязюн визначив компетентність у соціально-педагогічному контексті як екзистенціальну властивість людини, продукт власної життєтворчої активності; Е. Ф. Зеєр увів поняття «по-

лівалентна професійна компетентність»; І. А. Колесникова стверджує, що педагогічна компетентність є інтегральною професійно-особистісною характеристикою, яка зумовлює готовність і здатність виконувати педагогічні функції відповідно до норм, стандартів, вимог; Н. В. Кузьміна розглядає професійну компетентність педагога як його обізнаність, як властивість особистості, що дозволяє продуктивно вирішувати навчально-виховні завдання, спрямовані на формування іншої людини; А. К. Маркова визначає компетентність як індивідуальну характеристику ступеня відповідності вимогам професії; Е. І. Рогов отожднює педагогічну компетентність із професіоналізмом педагога; Є. І. Сахарчук пропонує термін «компетентність фахівця сфери освіти»; В. В. Серіков переконує, що компетентність проявляється в здатності встановлювати зв'язки між педагогічними знаннями і ситуацією розвитку; В. А. Сластьонін сприймає педагогічну компетентність через поняття педагогічної рефлексії; емоційної стійкості; врахування індивідуальних особливостей, схильностей, характеру педагога; позитивного ставлення до праці тощо [5].

Мета статті – висвітлити проблему якості медичної освіти, запропонувати нові, якісні підходи у навчанні.

Викладення основного матеріалу. В умовах кредитно-модульної системи застосовуються вимоги до побудови лекцій, практичних занять, в результаті яких значно збільшується час самостійної роботи студента на занятті та позааудиторної роботи, але при цьому не повинна зменшуватися роль лекції та практичного заняття у навчанні студентів [1].

На практичних заняттях студенти навчаються виявляти основні скарги хворого, збирати анамнез захворювання, проводити об'єктивне обстеження пацієнта, намічати план додаткового обстеження, інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних методів діагностики з урахуванням вікових особливостей та семіотики захворювань, формулювати розгор-

нутий клінічний діагноз відповідно до сучасних класифікацій, грамотно обґрунтовувати його, проводити диференційну діагностику, визначати показання і необхідний обсяг терапії. Ці питання висвітлюються в курсі лекцій, описуються в рекомендованій літературі [4]. Однак, цілий ряд практичних навичок і вмінь вимагає відпрацювання в різних ситуаціях, які не завжди є можливість продемонструвати студенту в реальності чи забезпечити його безпосередню участь в силу ряду юридичних, деонтологічних та етичних аспектів.

Для вирішення поставлених завдань ми пропонуємо використовувати декілька методик, які сприяють більш легкому навчанню матеріалу.

Однією з інноваційних технологій в процесі навчання студентів є рольова гра.

Головна перевага рольової гри полягає в тому, що вона належним чином мотивує студентів і забезпечує їм простий, безпосередній і швидкий зворотний зв'язок щодо наслідків їхніх дій. За гарної організації рольової гри вона незмінно подобається студентам, тому що вони втягуються в неї і довго про неї згадують, коли вже давно забуті знання, які вони раніше придбали.

Під час проведення рольової гри особлива увага приділяється формуванню мислення лікаря і прищеплюванню студентам понять, практичних навичок і вмінь необхідних для роботи.

Будучи ефективним засобом навчання, рольові ігри є складним педагогічним прийомом і висувають певні вимоги в першу чергу до учнів. Студенти повинні мати певний рівень знань.

Для постійного підвищення рівня знань в аудиторії нами запропоновано використовувати історії хвороби конкретних хворих з різними варіантами перебігу захворювання. До кожної історії хвороби розробляються завдання, питання та тести. Цей метод застосовується і при організації самостійної роботи студентів з подальшим обговоренням на занятті особливостей розбору певної клінічної ситуації різними студентами. Найбільше застосування отримали клінічні задачі з відсутніми вихідними даними, для вирішення яких потрібно отримати додаткові відомості з анамнезу захворювання, інструментальних та лабораторних досліджень і т. д. Тільки за цими, самостійно отриманими студентом значущими даними, можливо здійснити діагностику і призначити лікування [4]. Також широко застосовуються завдання з невизначеністю в постановці питання, які потребують додаткових міркувань з ідентифікації причин і наслідків, тверджень та обґрунтувань на різних етапах перебігу захворювання.

Одним з найбільш ефективних методів у навчанні студентів є курація реальних хворих у відділеннях клінічної бази кафедри з подальшим оформленням навчальної історії хвороби, що імітує реальну медичну карту з відповідними розділами. Це привчає до самостійного знаходження правильного рішення, розвиває навички аналізувати історії хвороби, обирати необхідні методи дослідження для постановки діагнозу,

дозволяє інтерпретувати призначення комплексної терапії з урахуванням фармакодинаміки ліків. Крім того, такий підхід допомагає засвоїти питання профілактичних і диспансерних заходів, проведення лікарсько-трудової експертизи.

Заняття-конференція являє собою такий метод активного навчання, коли в якості домашнього завдання кожному студенту дається тема для виступу, причому відомості повинні бути не тільки з підручника, а з наукових публікацій, монографій. Заняття імітує наукову конференцію: виступи, запитання, висновок, вибір кращого повідомлення [5].

Застосування вищенаведених методик на кафедрі шкірно-венерологічних хвороб дозволило підвищити рівень знань студентів на 36% у порівнянні зі студентами, які навчалися за звичайною робочою програмою, що довело ефективність застосованих методів [2].

Перегляд статусу кваліфікацій в українській освіті буде означати зміну орієнтирів: від підготовки студента до майбутнього примусового «розподілу» настав час перейти до нової філософії освіти, заснованої на підготовці випускника вищого навчального закладу та перепідготовці лікаря для конкретного медичного ринку праці України. До недавнього часу вітчизняні атестаційні комісії Управління охорони здоров'я обласних державних адміністрацій користувалися терміном кваліфікація, вживаючи і поняття професіоналізм. Однак, у сучасних документах кваліфікація визначається як здатність працівника виконувати конкретні завдання та обов'язки в рамках певного виду діяльності. Кваліфікація визначається двома параметрами: рівнем кваліфікації, який визначає обсяг і складність завдань та обов'язків, що виконує медичний працівник, та кваліфікаційною спеціалізацією, яка визначається галуззю потрібних медичних знань [4]. Термін «кваліфікація», згідно з Лісабонською декларацією, використовують для позначення посвідчення, сертифіката, диплома чи грамоти, які засвідчують успішне виконання певної освітньої програми в конкретній предметній галузі медицини. Існує також поняття «професійна компетентність». Частина вчених під професійною компетентністю розуміє поєднання здатності (особисті якості) та готовності (знання, уміння) до професійної діяльності, а інші, крім названих компонентів, включають у це поняття ще й досвід особистості та її ставлення до справи. «Компетентність» залишається ширшим за значенням поняттям, ніж кваліфікація, що включає в себе обізнаність, поінформованість, широту інтелекту, професійну підготовленість. Усі ці нюанси нині особливо актуалізуються у зв'язку зі входженням вищої медичної освіти України у Болонський процес, а також з необхідністю узгодження критеріїв фахової підготовки медичних кадрів в Україні та Європі. Визначення глибинного змісту семантичних відмінностей понять «професіоналізм» та «професійна компетентність» повинно бути покладено в основу оцінки вищої освіти лікаря у контексті Болонського процесу [1].

Висновки. Застосування описаних методів активного навчання в процесі викладання дерматовенерології дозволяє вирішити ряд важливих навчально-організаційних завдань: забезпечити активну участь у навчальній роботі всіх або більшої частини студентів незалежно від рівня їх підготовки, посилити вплив викладача в процесі навчання, певною мірою оптимі-

зувати контроль процесу засвоєння навчального матеріалу. Наведені методики дозволяють підвищити рівень знань студентів після проходження циклу на 36%, що доводить ефективність впроваджених методик. Описані методи активного навчання є перспективними у процесі викладання дерматовенерології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Потапенков М. О., Гривенко С. Г. Шляхи оптимізації навчального процесу на випускних кафедрах хірургії медичних вузів / М. О. Потапенков, С. Г. Гривенко // Медична освіта. – 2007. – №1. – С. 55-58.

2. Дробышева Е. С., Будневский А. В., Овсянников Е. С. Реализация компетентностно-ориентированного подхода на кафедре факультетской терапии высшей медицинской школы / Е. С. Дробышева, А. В. Будневский, Е. С. Овсянников // Инновации в науке. – 2014. – № 39. – С. 94-97.

3. Овсянников Е. С., Дробышева Е. С. Методы активного обучения в процессе преподавания внутренних болезней / Е. С. Овсянников, Е. С. Дробышева // В сборнике: Наука, образование, общество: проблемы и перспективы развития сборник научных трудов

по материалам Международной научно-практической конференции. – Тамбов, 2014. – С. 135-136.

4. Феськова А. А., Будневский А. В., Дробышева Е. С., Перцев А. В. Инновационный подход в преподавании внутренних болезней на кафедре факультетской терапии / А. А. Феськова, А. В. Будневский, Е. С. Дробышева, А. В. Перцев // Инновации в науке. – 2015. – № 44. – С. 143-147.

5. Чурилова О. М., Шульгина И. М. О роли деловой игры в процессе обучения студентов / О. М. Чурилова, И. М. Шульгина // Интеграция медицинского образования в единое европейское пространство: проблемы и пути их решения: материалы II научно-практической конференции с международным участием. – Воронеж, 2007. – С. 186-187.

REFERENCES

1. Potapenkov, M. O., Hryvenko S. H. (2007). Shliakhy optymizatsii navchalnoho protsessu na vypusnykh kafedrah khirurgii medychnykh vuziv [Ways of improving teaching process at graduate departments of surgery at medical higher educational institutions]. *Medychna osvita – Medical education*, 1, 55-58 [in Ukrainian].

2. Drobysheva, E. S., Budnevskiy, A. V., Ovsyannikov, E. S. (2014). Realizatsiya kompetentnostno-orientirovannogo podhoda na kafedre fakultetskoy terapii vysshey meditsynskoy shkoly [Realization of competence-centered approach at the department of intermediate level therapy of higher medical educational institution]. *Innovatsii v nauke – Innovations in science*, 39, 94-97 [in Russian].

3. Ovsyannikov, E. S., Drobysheva, E. S. (2014). Metody aktivnogo obucheniya v protsesse prepodavaniya vnutrennykh bolezney [Methods of active teaching in the process of teaching inner diseases]. *Nauka, obrazovanie, obschestvo: problemy i perspektivy razvitiya: sbornik nauchnykh trudov po materialam Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii – Science, education*

and scoeity: problems and prospects of the development: proceedings of international scientific and practical conference. Tambov [in Russian].

4. Feskova, A. A., Budnevskiy, A. V., Drobysheva, E. S., Pertsev, A. V. (2015). Innovatsionnyy podkhod v prepodavanii vnutrennykh bolezney na kafedre fakultetskoy terapii [Innovative approach in teaching inner diseases at the department of intermediate level therapy]. *Innovatsii v nauke – Innovations in science*, 44, 143-147 [in Russian].

5. Churilova, O. M., Shulgina, I. M. (2007). O roli delovoy igry v protsesse obucheniya studentov [About the role of business gaming in the teaching process]. *Integratsiya meditsynskogo obrazovaniya v edinoe evropeyskoe prostranstvo: problemy i puti ih resheniya: materialy II nauchno-prakticheskoy konferentsii s mezhdunarodnym uchastiem – Integration of medical education into unified European environment: problems and ways of their solution: proceedings of the 2nd international scientific and practical conference. Voronezh [in Russian].*

Вадим Викторович Шухтин,

доктор медицинских наук, профессор кафедры дерматологии и венерологии,

Виктория Ивановна Хрущ,

кандидат медицинских наук, доцент кафедры дерматологии и венерологии,

Одесский национальный медицинский университет,

пер. Валиховский, 2, г. Одесса, Украина

ВНЕДРЕНИЕ НОВЫХ МЕТОДИК ОБУЧЕНИЯ НА БАЗЕ КАФЕДРЫ КОЖНО-ВЕНЕРОЛОГИЧЕСКИХ БОЛЕЗНЕЙ

В статье приведены методики обучения студентов старших курсов медицинских университетов на базе кафедры кожно-венерологических болезней. Использование в процессе обучения ролевой игры, занятий-конференций, использование историй болезни и курации больных на каждом занятии повышают уровень полученных навыков и знаний в

процессе обучения на 36%. Основой профессиональной подготовки любого специалиста является формирование определенной системы профессиональных умений. Процесс формирования этих умений включает в себя как овладение базой систематизированных знаний, так и свободное владение и оперирование полученными знаниями и применение их в решении профессиональных задач. Анализ особенностей профессиональной деятельности современного врача, с одной стороны, показывает, что ее эффективность обеспечивается гибким клиническим мышлением, что предполагает много-сторонний анализ, тонкое разграничение знаний, оперативность и мобильность, а с другой стороны, практические знания и умения должны отличаться обобщенностью, устойчивостью и легким применением в любых ситуациях. Профессиональные умения также зависят от способности врача освоить методы и методики, применяемые в дерматовенерологии, потому что постановка правильного диагноза в большинстве случаев является основой успешного лечения больного. В связи с этим, особую актуальность приобретает проблема повышения эффективности обучения студентов медицинских ВУЗов. В настоящее время в процессе обучения предложено множество средств и методов, позволяющих улучшить процесс получения новых знаний и умений, сделать учебный процесс более интенсивным и эффективным. При изучении дисциплины проводится поиск новых методов и форм преподавания материала, контроля полученных знаний и навыков, совершенствования проблемы взаимосвязи лекции и практических занятий. На практических занятиях студенты учатся выявлять основные жалобы больного, собирать анамнез заболевания, проводить объективное обследование пациента, намечать план дополнительного обследования, интерпретировать результаты лабораторных и инструментальных методов диагностики с учетом возрастных особенностей и семиотики заболеваний, формулировать развернутый клинический диагноз с учетом современных классификаций, грамотно обосновывать его, проводить дифференциальную диагностику, определять показания и необходимый объем терапии. Эти вопросы освещаются в курсе лекций, описаны в рекомендованной литературе. Однако, целый ряд практических навыков и умений требует отработки в различных ситуациях, которые не всегда есть возможность продемонстрировать студенту в реальности или обеспечить его непосредственное участие в силу ряда юридических, деонтологических и этических аспектов.

Ключевые слова: методы обучения, ролевая игра, кафедра кожно-венерологических болезней, умения и навыки, студенты медицинских ВУЗов.

Vadim Shukhtin,
Doctor of Medicine, professor, Department of Dermatology and Venereology,
Viktoriia Khrushch,
PhD (Candidate of Medical Sciences), associate professor, Department of Dermatology and Venereology,
Odessa State Medical University,
2, Valikhovskiy Lane, Odesa, Ukraine

NEW TEACHING METHODS IMPLEMENTATION AT DEPARTMENT OF SKIN AND VENEREAL DISEASES

The article deals with the methods of teaching senior students of medical universities at the Department of skin and venereal diseases. Implementation of role plays, practice conferences, the use of case histories and patient treatments at every lesson increase the level of students' skills and knowledge by 36%. The basis of professional studies of any specialist is the formation of the specific system of professional skills. The development of these skills includes mastering the base of systematic knowledge and the ability to use them for the solution of professional tasks and problems. The review of peculiarities of modern doctors' professional activity, on the one hand, shows that its effectiveness is ensured by flexible clinical thinking (medical judgement), which involves complex analysis, subtle differentiation of knowledge, efficiency and mobility, and, on the other hand, practical knowledge and skills should be generalized, stable and manageable in every situation. Professional skills also depend on the ability of doctors to master the methods and techniques used in dermatology, because the correct diagnosis is the basis of the successful treatment of a patient. In this regard, the problem of increasing the effectiveness of teaching medical students is of particular urgency. Currently there are many methods and techniques of improving the process of obtaining new knowledge and skills by students, which are aimed at making the educational process more intensive and effective. The search for new methods and forms of teaching, monitoring of acquired knowledge and skills, improvement of issue of interconnection of lectures and practical classes are carried out in the process of teaching new subjects by teachers. During practices (skills building sessions) students learn to identify the main complaints of patients, to interview, conduct objective examinations of patients, to plan additional examinations, interpret the results of laboratory and instrumental methods of diagnosis taking into account patients' age peculiarities and semiotics of diseases, to formulate a detailed clinical diagnosis according to the modern classifications, justify it, conduct differential diagnosis, to determine the necessary therapy, etc. These issues are covered in the lecture course and described in the bibliographical guidelines for students. However, a number of practical skills and abilities requires drilling in various situations, which is not always possible to demonstrate to students or let them be directly involved due to a number of legal, deontological and ethical aspects.

Keywords: teaching methods, role play, Department of skin and venereal diseases, abilities and skills, students of higher medical educational institutions.

Подано до редакції 10.08.2015